

صنعت بیمه و نقش آن در اقتصاد (قسمت اول)

ترجمه : علی شکری

گروشنس ارشد اتصال و گروشنس بیمه مرکزی ایران

۱- مقدمه

نفع سرمایه در حال تغییر است. صنعت بیمه در قبال استفاده از منابع اقتصادی خدمات متنوعی مطابق با خواست مردم ارائه می‌دهد، که بخش عمده زندگی و سیر توسعه کشورها را تشکیل می‌دهد. در این بخش ابتدا ساختار صنعت بیمه را در چند کشور ملاحظه کرده، و سپس به خدمات بیمه‌ای ارائه شده می‌پردازیم.

۲- ساختار صنعت بیمه

برخی کشورها مانند بریتانیا دارای صنعت بیمه بسیار توسعه یافته‌اند که در بعضی جنبه‌ها توسعه آن بدون دخالت دولت صورت گرفته است. ساختار این صنعت در برخی کشورها بسیار ساده‌تر

در جهان امروز بیمه در زندگی اقتصادی جوامع نقش مهمی بر عهده دارد. صنعت بیمه منابع اقتصادی محدود کشور را مورد استفاده قرار می‌دهد. این منابع در صورت عدم استفاده از آنها در صنعت بیمه می‌توانست در تولید سایر کالاها و خدمات بکار رود. این صنعت مانند بسیاری از حرفه‌های خدماتی تا حدودی کاربر است، یعنی در مقایسه با دارایی‌های سرمایه‌ای نیروی کار بیشتری را مورد استفاده قرار می‌دهد. البته با استفاده فزاینده از رایانه برای انجام کارهایی که قبلاً به صورت دستی صورت می‌گرفت این وزنه به

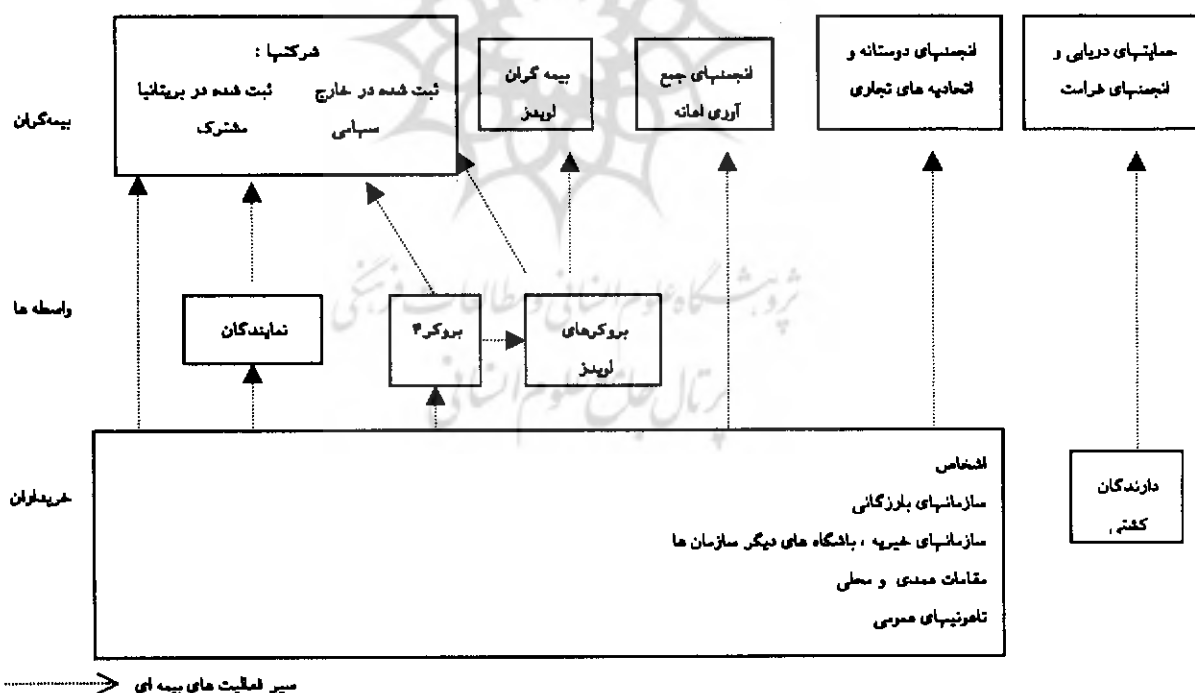
صنایع، شرکت های بازرگانی، نهادهای عمومی، مؤسسات محلی و دولت می‌باشند. در بریتانیا حتی وزارت دفاع در سال ۱۹۸۲ تصمیم گرفت مسئولیت مدنی خود را بیمه نماید.

ب‌خروشدگان یا بیمه‌گران که شرکت های بیمه، انجمن های دوستی و سازمان بیمه‌گران مستقل که به لویدز معروف هستند را در برمی‌گیرد.

ج‌لولان یا کارگزاران که شامل کارگزاران رسمی و نمایندگان بیمه هستند.

است. کشورهای کمونیستی و بیش از بیست کشور در حال توسعه صنعت بیمه را ملی‌کردند و عرضه بیمه در آنها توسط شرکت های انحصاری دولتی صورت می‌گیرد. کشورهای دیگری مثل نروژ، دلال بیمه (بروکر) ندارند. دسته دیگری از کشورها به شرکت هایی که مالکیت خارجی دارند اجازه فعالیت نمی‌دهند. صنعت بیمه به بیمه مستقیم و بازار بیمه اتکالی قابل تقسیم است. بیمه مستقیم در اغلب کشورها دارای سه عنصر زیر است:

الف‌خریداران، شامل اشخاص حقیقی،

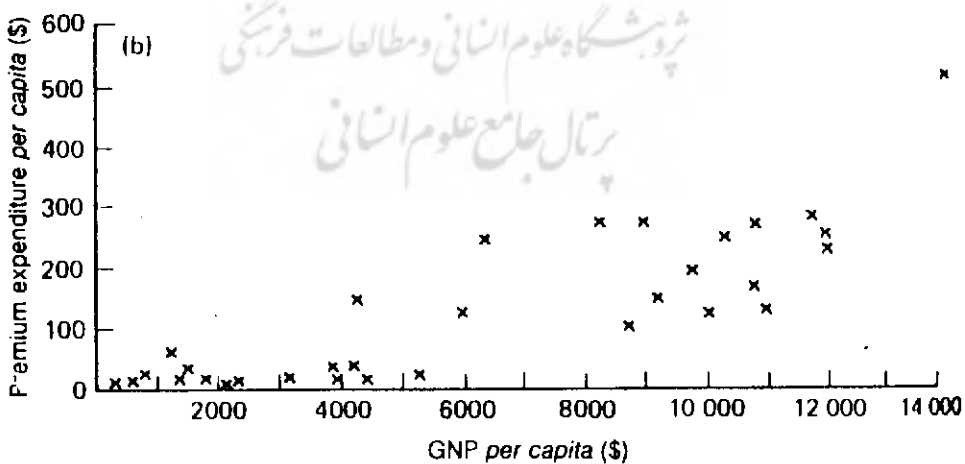
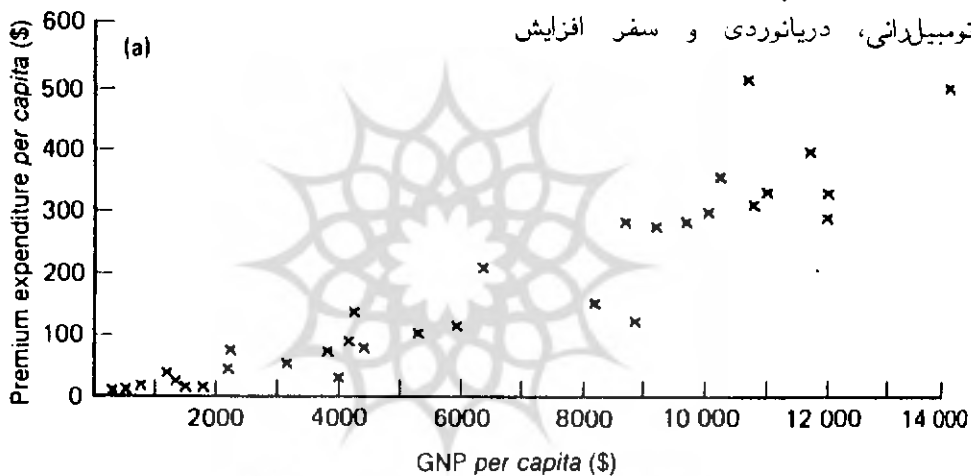

نمودار ۱. شمایی از یک بازار بیمه: بیمه مستقیم

۳- خریداران بیمه

می‌یابد. در نتیجه افزایش درآمد و ثروت به دارائی فرد اضافه می‌شود و تقاضای جدیدی برای بیمه ایجاد می‌گردد. در مجموع، افزایش متوسط درآمد یک کشور، باعث بالا رفتن تقاضا برای بیمه در هر دو رشته بیمه‌زندگی و غیر زندگی با نسبت بیشتر می‌شود (نمودار ۲ را ملاحظه نمایید).

تقاضا برای بیمه بطور مستقیم به شرایط مالی افراد بستگی دارد. همچنان که درآمد و ثروت افراد افزایش می‌یابد، توانایی خرید خدمات تأمینی ارائه شده از طریق بیمه را کسب می‌کنند، و شرکتهای بیمه اقدام به جمع‌آوری حق بیمه و ارائه خدمات بیمه‌ای می‌نمایند. در همین حال با بالا رفتن درآمد تمایل اشخاص به فعالیت های ورزشی مثل اتومبیل‌رانی، دریانوردی و سفر افزایش

نمودار ۲. ارتباط بین هزینه‌های انجام شده برای بیمه با تولید ناخالص داخلی سرانه. الف) بیمه‌های غیر زندگی، ب) بیمه‌های زندگی.

نمودار ۲ ارتباط بین درآمد ملی سرانه (GNP per capita) و هزینه های انجام شده برای بیمه را در ۳۲ کشور جهان نشان می دهد. مردم سوئیس، با بالاترین GNP سرانه، بیشترین هزینه را در بیمه های زندگی دارند، در رشته غیر زندگی سهم آنان با آمریکاییان برابر است. ساکنین کشورهای در حال توسعه مثل مراکش، اندونزی و تایلند در این میان کمترین مخارج را در رشته بیمه زندگی و غیر زندگی داشته اند. طی سال ۱۳۸۱ در ایران ۸/۹ درصد از کل حق بیمه های دریافتی مربوط به بیمه های زندگی بوده است.

اما بیشترین تقاضای بیمه از نظر حق بیمه به فعالیت های بازرگانی مربوط است. از این لحاظ نیز سطح تقاضا متناسب با درجه توسعه یافتگی کشورها می باشد. همچنان که اقتصاد رشد می کند، روش های تولید سرمایه بر بیشتر به کار گرفته می شوند و استفاده از بیمه اموال الزامی می گردد. از طرف دیگر بنگاه های تولیدی و خدماتی مایلند مسئولیت سنگین خود در مقابل کارکنان، مصرف کنندگان و اشخاص ثالث را که ممکن است از محصولات آنها ناشی شود بیمه نمایند.

عوامل متعدد دیگری بر تقاضای بیمه مؤثرند. به خصوص، دولت از طریق طرح های تأمین اجتماعی، بیمه های اجباری، اخذ مالیات و

قوانین مرتبط با جراحات بدنی، خسارت ها و آلودگی محیط زیست نقش عمده ای دارد. توسعه مدیریت ریسک در بیست سال گذشته الگو و سطح تقاضای بیمه صنایع بزرگ را تغییر داده است.

۱-۱ فروشندگان بیمه

در روزگار ما بیمه عمدتاً توسط اشخاص حقوقی به فروش می رسد. در بریتانیا یک انجمن از افراد حقیقی وجود دارد که اعضای آن به طور جداگانه اقدام به قبول مسئولیت نامحدود بیمه ای از طرف انجمن می نمایند که در بازار بیمه به لویدز معروف است.

۱-۲ لویدز لندن

سابقه لویدز به قرن هفدهم میلادی باز می گردد، هنگامیکه ویلیام لوید یک قهوه خانه که محل گفتگوهای مورد علاقه تجار لندن بود را افتتاح نمود. در آن دوران فعالیت بیمه ای توسط اشخاصی که مایل به ارائه پوشش بیمه ای برای دارندگان کشتی در مقابل کالاها و خود کشتی در دریا بودند اداره می شد. لوید اقدام به انتشار خبرنامه ای از اخبار کشتیرانی نمود، با این امید که بیمه گران اروپایی را به قهوه خانه خود جذب نماید. این نشریه که اکنون لویدز لیست نامیده می شود هنوز منتشر می گردد. اقدام لویدز چنان

موفقیت آمیز بود که تقریباً از سال ۱۷۷۰ میلادی ساختمان او به مرکز رسمی بیمه های دریایی تبدیل شد. از آن به بعد ساختمان اولیه برای جای دادن تعداد بیمه گران کافی نبود لذا در سال ۱۷۷۱ کمیته ای از کارگزاران و بیمه گران برای خرید ساختمان جدید تشکیل شد. بدین ترتیب انجمن لویدز تأسیس گردید. از آن زمان تاکنون سازمان اصلی لویدز بدون تغییر مانده است، گرچه مقررات آن با مصوبات مختلف پارلمان تکمیل گردیده است. آخرین مصوبات از این دست، قانون سال ۱۹۸۲ لویدز می باشد. این قانون در زمان ریاست لرد فیشر توسط کمیته ای که سازماندهی و مدیریت لویدز را بررسی می نمودند طراحی و پیشنهاد گردید. اعضاء لویدز به دو گروه تقسیم گردیدند یک گروه کارگزار عضو (واسطه ها) و گروه دیگر پذیره نویس لویدز (بیمه گر) نامیده شدند. شرایط پذیرفته شدن به عنوان عضو بیمه گر لویدز (دریافت عنوان لویدز) بستگی به دارایی و شخصیت افراد دارد. تمام اعضاء لویدز به طور جداگانه مسئول همه بدهی خود در قبال قراردادهای بیمه ای هستند. در آغاز سال ۱۹۹۲ اعضاء لویدز مرکب بودند از:

۲۷۵ شرکت کارگزاری (بروکر)، و دو گروه بیمه گران زیر:

- ۱۸۴۰۰ شرکت ثبت شده در بریتانیا
 - ۴۰۰۰ شرکت ثبت شده در سایر نقاط جهان.

بیمه گران عضو لویدز به حدود ۲۸۰ سندیکا تقسیم می شوند که به صورت حرفه ای توسط نماینده بیمه گران اداره می شوند. دو سندیکا یا بیشتر ممکن است در هر ریسک پذیرفته شده در لویدز مشارکت نمایند. انجمن لویدز خود اقدام به قبول بیمه نمی کند، اما تسهیلات و خدمات مورد نیاز اعضا جهت تداوم فعالیت را فراهم می سازد، خدماتی از قبیل امضای متمرکز بیمه نامه ها و دپارتمان حسابداری، خدماتی، اطلاعاتی و آموزشی بخشی از خدمات ارائه شده توسط انجمن لویدز را تشکیل می دهند. انجمن لویدز صندوق ضمانت مرکزی را نیز اداره می کند منابع این صندوق از سهم پرداخت شده توسط اعضاء در هر سال تأمین می گردد و هدف از تأسیس آن پرداخت بدهی بیمه گران عضو است که قادر نیستند دین را به طور کامل ادا نمایند. همچنین مسئولیت نظارت بر انتصاب حسابرس توسط اعضاء و سندیکا جهت گزارشگری سالیانه به دپارتمان تجارت و صنعت با انجمن لویدز است. نظارت بر عضویت و عملکرد اعضاء در درجه اول توسط کمیته و هیاتی از طرف لویدز صورت می پذیرد. در سال ۱۹۹۱ به

تدابیر اتخاذ شده در قانون شرکتها، مسئولیت سهامداران محدود به مقدار سهمی است که به نام آنان ثبت شده است.

ب) شرکت های مشترک: این شرکت ها متعلق به بیمه گذاران می باشد. آنها سود خود را با پرداخت حق بیمه کمتر برای بیمه داری خود یا از طریق پاداش در نظر گرفته شده برای دارندگان بیمه عمر کسب می نمایند. سابقاً بیمه گذاران شرکت های مشترک در صورت عدم تکافوی دارائی شرکت در مقابل خسارت ادعا شده مسئول بودند در حال حاضر، مسئولیت آنها محدود به حق بیمه پرداخت شده توسط آنان یا مقادیر اضافی ناچیز است. به طور دقیق تر، سهامداران شرکت های مشترک دارای حقوقی مشابه سهامداران شرکت های سهامی هستند، اما به ندرت در مجامع عمومی حاضر شده و اقدام به رأی دادن می نمایند. در عمل شرکت های سهامی و مشترک در نحوه مدیریت و توانایی آنها برای رقابت در فعالیت بیمه ای تفاوت دارند. به هر حال، شرکت های بیمه مشترک برای تأمین مالی و توسعه فعالیت متکی به اندوخته خود هستند، در حالی که شرکت های سهامی از طریق انتشار سهام جدید می توانند به جمع آوری سرمایه اقدام نمایند. در پایان دهه ۱۹۹۰ حدود ۸۳۹ شرکت بیمه بریتانیایی و

دنبال یک سری خسارت های فلج کننده برای تعدادی از سندیکاها که مشکلات مالی برای بیمه گران عضو به وجود آورد، دستورالعملی جهت بررسی مبانی مالی انجمن و تدوین چارچوب فعالیت آن در آینده صادر گردید. این دستورالعمل چند تغییر عمده در ارتباط با عضویت، سازمان بازار و نظام تنظیم خودکار این انجمن را در برداشت. علاوه بر آن در این دستورالعمل پیشنهادهایی جهت کاستن از هزینه های اداری، توسعه روشهای نگهداری ذخیره خسارت و گسترش آموزش حرفه ای دست اندرکاران گنجانده شده بود.

۲-۴- شرکت های بیمه

ارائه خدمات بیمه ای به مشتریان در کشورهای مختلف تا حدودی با یکدیگر متفاوت است. در بریتانیا دو نوع شرکت بیمه وجود دارد.

الف) شرکت های سهامی: این نوع شرکتها که بیشتر شرکتها را در بر می گیرد عبارت از آن شرکت هایی است که مالکیت آنها در اختیار سهامداران است. سهامداران در مجامع عمومی از طریق رأی مدیران را انتخاب نموده و هر سال مبلغی را به عنوان سود سهام دریافت می نمایند. سهامداران شرکت های بیمه زندگی مستحق دریافت سهم مازاد شناسایی شده هستند که از طریق ارزیابی حساب شرکت بدست می آید. طبق

در رشته غیر زندگی شرکت بیمه زوریخ و سیگنا است. از اواسط دهه ۱۹۷۰ سهم شرکت‌های خارجی و شعبات فرعی آنها از بازار بیمه بریتانیا به طور قابل توجه افزایش یافته است. بخشی از آن به علت ورود شرکت‌های جدید و بخشی در نتیجه تصاحب شرکت‌های بریتانیایی توسط شرکت‌های خارجی بوده است. مثل تصاحب کورن هیل به وسیله شرکت آلیانز آلمان و شرکت پرل توسط شرکت مشترک استرالیایی به نام پراویدنت با اینکه بسیاری از شرکت‌های خارجی در بریتانیا اقدام به تأسیس نمایندگی برای فعالیت در حوزه بین‌المللی بازار لندن نمودند، ولی حضور تعدادی از آنها در بازار داخلی بریتانیا چشمگیر است.

نوع دیگری از شرکت‌ها در بازار بیمه که تقریباً جدید هستند، شرکت‌های بیمه اختصاصی است:

اینها شرکت‌های فرعی صنایع بزرگ و شرکت‌های بازرگانی هستند که بخشی از امور بیمه‌ای گروه مادر را به عهده می‌گیرند. بسیاری از شرکت‌های بیمه متعارف کنونی چنین منشأی داشته‌اند. گروهی از تجار، تولیدکنندگان یا دارندگان کشتی با کمک یکدیگر اقدام به تأسیس شرکت بیمه نمودند تا امور بیمه‌ای آنان را اداره

شرکت ثبت شده در خارج اجازه فعالیت در بریتانیا را داشتند. اما تعداد کمی از آنها سهم عمده بازار را در اختیار دارند و برخی از آنها در رشته‌های جدید فعالیت نمی‌کنند. بسیاری از شرکت‌های بیمه بریتانیایی مرکب‌اند. یعنی در رشته بیمه عمر و بیمه‌های عمومی فعالیت می‌نمایند، گرچه می‌بایست صندوق جداگانه‌ای برای بیمه عمر داشته باشند. در آینده به هیچ شرکت مرکب جدیدی اجازه فعالیت داده نخواهد شد. علاوه بر شرکت‌های مرکب بزرگ، تعداد زیادی بنگاه تخصصی در رشته عمر یا در یک رشته یا دو رشته از بیمه‌های عمومی فعالیت می‌کنند. این شرکت‌های تخصصی به ویژه در بیمه عمر قدرتمند هستند و عمدتاً رهبری بازار را در اختیار دارند. اگرچه اگر شرکت‌ها در بریتانیا به صورت بین‌المللی فعالیت می‌کنند تعدادی از این شرکت‌ها بیمه‌های مستقیم را به داخل بریتانیا محدود نموده و از خارج بیمه‌اتکایی قبول می‌نمایند.

تعدادی از شرکت‌های خارجی در بریتانیا به ثبت رسیدند و سالهاست که مقدار قابل توجهی از بازار بریتانیا را در اختیار دارند. معروف‌ترین آنها چند شرکت استرالیایی و کانادایی در رشته زندگی هستند. مثال بارز آنها

کند. تاریخ واقعی تشکیل شرکت اختصاصی دهه ۱۹۲۰ میلادی است. یکی از اولین شرکت ها، شرکت بیمه شیمیایی امپریال است که در سال ۱۹۲۶ تأسیس شده است. بسیاری از شرکت های بیمه اختصاصی در اوایل دهه ۱۹۷۰ شکل گرفتند. تعداد زیادی از این شرکت ها در خارج از انگلستان که به سرزمین "بهشت مالیاتی" معروفند ایجاد گردیدند. نرخ پایین مالیات در این کشورها امکان ایجاد ذخیره و توسعه فعالیت شرکت ها را مهیا می سازد.

۳-۱ شرکت های بیمه عمر صنایع و انجمن های دوستانه

از حدود پنجاه سال پیش شرکت های بیمه شروع به ارائه طرحی جهت افزایش درآمد و سود خود نمودند. در این طرح آنها مشتریان کم درآمد و جمعیت خردسال را هدف قرار داد، و اقدام به بازاریابی جهت فروش بیمه نامه های موسوم به بیمه نامه های عمر صنایع به این مشتریان کردند. ارزش بازاری این بیمه نامه ها پایین و حدود ۱۰۰۰ دلار است. حق بیمه آن به صورت هفتگی یا ماهیانه که تقریباً حدود یک دلار است جمع آوری می شود. برای کاستن از هزینه اداری این نوع بیمه نمایندگان شرکت بیمه، بیمه گزار را در منزل ملاقات می نمودند و با ایجاد ارتباط شخصی سعی می کردند

تمایل آنان به خرید انواع دیگر بیمه ها را افزایش دهند. به همین جهت این بیمه ها به بیمه خدمات خانگی نیز شهرت دارد. این بیمه نامه ها اغلب بدون آزمایشات پزشکی صادر می گردد.

دو گروه از بیمه گزاران به ارائه این پوشش بیمه ای می پردازند:

الف) شرکت های بیمه عمر صنایع: این شرکت ها حدود پنج ششم پوشش بیمه ای از این نوع را در اختیار دارند. این شرکت ها بر اساس قانون شرکت ها به ثبت می رسند و نظارت بر آنها بر اساس قانون بیمه صنایع و قانون انجمن های دوستانه صورت می گیرد.

ب) انجمن های خیریه و دوستانه: شکل خاصی از اجتماعات دوستانه می باشد که طبق قانون انجمن های دوستانه به ثبت می رسند. این قانون انجمن ها را قادر می سازد که فعالیت های مجاز خود را به مقدار قابل توجه توسعه دهند. این انجمن ها در حال حاضر مجاز هستند که تشکیل تراست داده و طرح هایی مانند ایجاد مساوات، فراهم ساختن اعتبار، بیمه های عمومی، خدمات صندوق بازنشستگی، خانه سازی، بیمارستان و خانه سالمندان را به اجرا بگذارند.

۳-۲ انجمن غرامت متقابل

در حال حاضر این انجمن در زمینه بیمه

می‌کند که رعایت این نرخ ها برای تمام بیمه‌گران لازم است.

در گذشته توافق بر سر تعرفه نرخ رشته‌های مختلف بیمه در بریتانیا متداول بود که رشته‌های مختلفی را در برمی‌گرفت از جمله: بیمه آتش‌سوزی و توقف تولید، بیمه خانوار، خودرو، مهندسی و بیمه مسئولیت کارکنان. اما بسیاری از بیمه‌گران از جمله بیمه‌گران لویدز در انجمن‌های تعیین تعرفه عضویت نیافته و خود را ملزم به رعایت تعرفه نمی‌دانستند و با شرکت های تحت نظام تعرفه رقابت می‌کردند. بیمه‌گران عمر و هواپیما هیچ گاه به تعرفه نرخ مقید نبوده‌اند. اما بیمه‌گران بریتانیا و بسیاری از بیمه‌گران دیگر نقاط جهان از جمله لویدز از نرخ پیشنهادی بیمه کشتی ها در مناطق جنگی که توسط مؤسسه بیمه‌گران لندن منتشر می‌شود استفاده می‌کنند. در نتیجه افزایش رقابت به علت فقدان تعرفه و نیز مخالفت دولت با تعرفه، بسیاری از شرکت های بیمه در دهه ۱۹۶۰ از گردونه فعالیت بیمه‌ای خارج شدند. با این حال تعرفه بیمه آتش‌سوزی صنعتی، که مورد انتقاد کمسیون انحصارات در سال ۱۹۷۲ واقع شده بود تا سال ۱۹۸۵ دوام آورد.

۶- دلالتن یا واسطه‌گران بیمه

چنان که ذکر شد واسطه‌گران بیمه به دو

دریایی فعالیت می‌کند. انجمن‌های حمایت و غرامت (معروف به کلوپ پی اند آی) اقدام به ارائه پوشش در قبال مسئولیت دارندگان کشتی می‌نماید که در بیمه بدنه کشتی فاقد پوشش هستند (به عنوان مثال یک چهارم مسئولیت دارنده کشتی در قبال خسارت وارد به کشتی دیگر به علت تصادم و مسئولیت خسارت تصادم با اسکله یا بارانداز). هر یک از دارندگان کشتی طبق تناژ کشتی خود سهمی به صندوق پرداخت می‌کنند و موظفند در صورت نیاز به‌بالغ بیشتر بعلت فزونی خسارت بر منابع صندوق، مبالغ بیشتری پرداخت نمایند.

۵- توافقات قیمت‌گذاری بین بیمه‌گران

یکی از ویژگی های بازار بیمه در سراسر جهان این است که بیمه‌گران برای کاستن از رقابت بر سر قیمت از طریق تعرفه نرخ‌گذاری هماهنگی لازم را به عمل می‌آورند. تمام اعضای انجمن نرخ‌گذاری که ممکن است با توافق بیمه‌گران یا بدون توافق تمام آنها صورت گیرد، موافقت می‌نمایند که نرخ کمیتر نرخ اعلام شده توسط انجمن را ارائه نمایند ولی در اعلام نرخهای بالاتر مختارند. نهاد نظارتی دولت سعی می‌نماید منابع مالی شرکت بیمه را جهت استیفای مسئولیت خود در قبال بیمه‌گذاران کنترل‌کند، در برخی از کشورها نهاد نظارتی تنظیم تعرفه نرخ را کنترل

دسته اصلی تقسیم می‌شوند: کارگزاران مستقل (از جمله بروکرهاي ثبت شده) و نمایندگان شرکت های بیمه.

بیشتر فعالیت های بیمه ای لویدز لندن از طریق بروکرها (که به صورت انحصاری می‌توانند به بازار لویدز دسترسی پیدا کنند) به انجام می‌رسد. اگر واسطه بیمه دیگری بخواهد ریسکی را در بازار لویدز بیمه کند باید از طریق بروکرهاي موجود در این بازار عمل نماید، با این وجود ترتیبات خاصی برای بیمه خودرو و سایر بیمه‌های مورد نیاز اشخاص در لویدز فراهم شده است.

منابع:

1-The Chartered insurance institute: Certificate of proficiency, 1999.-

2-Diacon, S. R., Carter, R. L., Success in insurance, John Murray, 2001.-

3-John O E Clark, (Editor), Dictionary of Insurance and Finance Terms, Financial-World Publication, 2001.

واژگان کلیدی: اقتصاد . بازار بیمه . واسطه گران .

انجمن های دوستانه . لویدز